Published and distributed under permit (No. 751), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — Число 251. — Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 27. жовтня, 1921.

VOL. XXIX. — No. 251. — Jersey City, N. J., Thursday, October 27, 1921. — THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗЕЛІЗНИЦІ НЕ ХОЧУТЬ СЛУХАТИ ЗЕЛІЗНИЧОЇ РАДИ

ШИКАҐО, 25. жовтня. — Щоби довести до відкликання зелізничого страйку, що має початися на великій части ліній дня 30. жовтня, Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав запропонувала зелізничим зарядам, щоби вони обіцяли не домагатися дальшої знижки заплати робітничої плати через якийсь час.

Зелізнича Рада видала до зелізничих зарядів спеціяльну заяву, в котрій вона старалася переконати зелізниці, що головною причиною страйку являється загроза зелізниць домагатися дальшої знижки робітничої заплати. Далі Рада старалася доказати, що вона має уже уложений денний порядок на довший час наперед, бо тепер приходять під її обради такі справи, як умови і правила праці зелізничих робітників; вони займуть Раді увесь час аж до половини слідуючого року, так що аж тоді буде могти прийти під її обради домаганнє зелізниць обнижити ще дальше робітничу заплату, якби так вони таке домаганнє дійсно поставили так, як вони заповіли. Зелізнича Рада хотіла переконати зелізниці, щоби вони відкликали свою заяву, що незадовго будуть старатися знов добути нову знижку робітничої заплати, бож і так вони сеї знижки добитися в найближчій будучности не потрафлять, а відкликуючи заяву, будуть могти запобігти зелізничому страйкови. На 9 членів Зелізничої Ради 2, а саме один член робітничої, а один член ґрупи підприємців не підписало зазиву до зелізниць.

У відповідь на се зелізниці видали нову заяву, в котрій заявляють, що вони не можуть обіцяти відкликати свою попередну заяву і обіцяти в найблизчих місяцях не вносити нового домагання щодо знижки робітничої заплати. Вони ще раз отверджують становище зелізниць, після котрого в теперішньому страйку не йде о справу будучої знижки заплати, але о знижку, проголошену від дня 1. липня сього року. Отсе, на думку зелізниць, є головна основа теперішнього страйку і через неї робітники хочуть страйкувати. Обіцяти не домагатися дальшої знижки робітничої заплати зелізниці не можуть, бо зелізниці буцімто постановили довести до зниження перевозових оплат, а одиноким способом, до сього ведучим, на думку зелізниць є знижити заплату зелізничим робітникам.

ПРИГОТОВАННЯ ДО СЕРЕДОВОГО ЗАСІДАННЯ.

Зелізнича Робітнича Рада уже приготовила пляни на середову конференцію Ради, представників зелізниць та представників робітничих юній.

Засіданнє відкриє предсідатель Ради, Бертон, а потім дасть слово представникови зелізничих робітників та представникови зелізничих підприємств для зложення коротких заяв, почів члени Ради будуть завдавати сторонами питання. Рада буде розбирала як судівниче тіло питаннє, чи її зарядженнє з 1. липня було нарушене.

Як виходить зі сих заяв, Рада таки не має ніякого практичного предложення для полагодження непорозуміння, що грозить страйком.

ЮНІЙНИЙ ПРОВІДНИК ОБЖАЛОВУЄ УРЯД ЗА ПРИХИЛЬНІСТЬ ДО ПІДПРИЄМЦІВ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 25. жовтня. — В. С. Картер, предсідатель юнії пічкурів на зелізницях, видав нині публичну заяву про відношеннє американського уряду до обох сторін у наближаючімся страйку.

Він каже, що, о скілько брати донесення ґазет за правду, то американський уряд станув усею своєю силою по стороні зелізничих підприємств і старається державною машинерією зломити зелізничих робітників. Американський уряд має вічно говорити про „привернення до первісної вартости" праці, але не про зниженнє цін також на товари або на зелізничі тарифи. Від якогось часу іде по краю кампанія за „отвертою шапою", себто за розбиттем робітничих юній, а американський уряд пособляє сій кампанії. Він навіть отверто робить закид, що у Вашінґтоні правлять великі корпорації.

ПРИЇЗД ВИЗНАЧНИХ МОСКАЛІВ НА ВАШІНҐТОНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

НЮ ЙОРК, 25. жовтня. — В понеділок приїхали до Злучених Держав проф. Павло Мілюков та Микола Авксентієв і видали вчора заяву про причини і ціль свого приїзду.

Вони заявляють, що приїзджають до Злучених Держав як представники московських демократичних, небольшевицьких кругів. Сі круги, мовляв, ведуть завзяту війну проти большевизму, котрий хоче знищити Росію. Вони хочуть переконати Американців, що большевики мусять упасти, хочби навіть большевикам удалося приєднати поміч заграничних капіталістів. Вони заявляють, що вони не є реакціонери, але прихильники заведення демократичного ладу. Притокою їх приїзду є вашінґтонська конференція над зменченнем зброєнь.

Павло Мілюков, бувший міністер заграничних справ в тимчасовім правительстві Росії, є провідником партії конституційних демократів; за царських часів він нераз боронив Українців перед царськими зловжитками, але як міністер він показався ряним московським націоналістом та ворогом українського самоозначення. Авксентієв є провідником соціял-революційної партії.

СТРАШНА ПОЛЯКА ЧЕРЕЗ ПОЖАР НА ПІДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

Коло 5-ої години пополудни в понеділок вибух пожащ на однім возі підземної зелізниці в Ню Йорку. Причиною пожару була так звана коротка електрична злука. Зараз по злуці підземна зелізниця почала наповнятися димом. З початку пасажири не звертали на се найменчої уваги. Коли однак диму найшло більше, вони почали непокоїтися. За кілька хвилин від диму стало аж чорно у воздусі. Серед публики почалася правдива поляка. На біду ще погасли світла у возах, і серед підземної темноти подорожні добачили зі страхом видираючісля зпід воза полуміни пожару. Жінки почали кричати і мліти. Мущини тратили голову, почали всіми силами пробувати дістатися на зовні возів. В хвилі як кількох притомнійших станули на сидження і взивало всіх присутних заховуватися спокійно, другі били шиби вікон та дверий валізками, палицями, кулаками. Богато покалічилося при тій нагоді. Як поїзд доїхав до стації на 110. вулиці, і служба зелізнича отворила вози, всі кинулися на перегони втікати з підземної зелізниці. На плятформі двірця настало таке замішане, що урядники стації, боячися ще більшого нещастя на случай, якби тоді надїхав підземний поїзд, їдучий в противну сторону, замкнув всю електричну силу на двірци. Та через те ціла стація знов опинилася в темноті, що ще більше налякано публику. Всі тиснулися до вузкого виходу, і всі тиснулися до того самого, забуваючи зовсім за другий. З криком: „Підземна зелізниця горить", мущини тратували ногами зімлілі жінки і діти, пнучися до виходу. Як уже усі добулися на двір, надїхали шпитальні вози і забрали 30 людий до шпиталів, щоби їм обвязати ріжні рани, звичайно від порізання шклом та від потратовання другими людьми.

МОРД В СЯНІЦЬКОМУ ПОВІТІ.

До помешкання Теклі Гуневи в селі Навсю комечицькому вдерлося в ночі двох бандитів, убили вистрілом з револьверу господаря Ценку та заграбили 100.000 мп.

ВЕЛИКИЙ РАБУНОК ПОЧТИ НА НАЙЛЮДНІЙШІЙ ВУЛИЦІ НЮ ЙОРКУ.

В понеділок коло пів до одинайцятої години вечером на Бродвею, найлюднійшій вулиці Ню Йорку, трох бандитів напало на почтовий віз і зрабувало велику часть ладунку почти, якого вартість обчисляють на один міліон долярів.

Бандити надїхали дорогим автомобілем, примусили візника почтового воза поїхати з ними які два блоки наперед на менче людну вулицю, а відтак отворити задні дверцята воза; коли візник зробив все те під загрозою револьвера, рабівники вибрали з помеже 11 пакунків почти чотири всадили їх на свій автомобіль і відїхали. Поліцийна стація находиться всего три вулиці від місця рабунку.

В зрабованих пакунках мали находитися чеки. ріжних фірм, які кождий може виміняти на дрібні гроші. Суму тих чеків обчисляють на міліон долярів.

ЧІЧЕРІН ПРО ПІЛСУДСЬКОГО.

Кореспондент „Манчестер Ґврдіан" мав розмову з комісарем закордонних справ совітської Росії Чічеріном. Чічерін, розмавляючи про можливість війни з Польщею, сказав: „Пілсудскі є романтиком старої дати, пересяклий старопольскею літературою і мрією про марш на Москву. Колись був речником історії, тепер речником Франції. Як колись, так і тепер він є романтиком, що мріє про здійснення своїх фантазій".

ОБУРЮЮЧЕ ПОЛЬСЬКЕ НАХАБСТВО В ГАЛИЧИНІ

Підчас святочного концерту в честь Івана Франка в Камінці Струмиловій впали нечайно до концертової салі польські жандарми та зажадали, щоби з естради усунено бюст поета, а на його місце поставлено портрет Пілсудского. Всякі спротиви таінтервенції з боку концертового комітету не вдіяли нічого, — остаточно концерт перервано. Отже знов акт нечуваної некультурности збожеволілих ляцьких наїздників, які не в силі вшанувати навіть царини духа!

СЛІДСТВО ПЕРЕД КОМІТЕТОМ СЕНАТУ В СПРАВІ ПОДІЙ В МІНҐО.

ВАШІНҐТОН, 24. жовтня. — Перед виховавчим комітетом сенату почалося нині наново переслуханнє свідків в справі подій в страйковім окрузі в Мінґо.

Перед комітетом виступали ріжні свідки, які обвиняли ріжні вuинники і ріжних людей за кровопролиттях у майнерськім дистрикті Західної Верджінії. Як головний речник робітничих юній виступав Френк Волш, адвокат Юнії Майнерів. Він заявив, що за події у Вест Верджінії завинили передовсім ґрупа великх капіталістів з Дж. П. Морґаном на чолі, котрий поклав собі за ціль позбавити робітників усіх користий, які вони здобули собі підчас війни. Волш заявив, що Лайвлі, котрий забив Сида Гетфілда та Еда Чеймберса, нанятим розбійником плачений банкирами, а передовсім суддею Ґері, головою сталевого тросту. Він додав, що вдови по обох убитих (які підчас переслухання сиділи побіч Волша), виступлять пізнійше як свідки і потвердять усі його зізнання. Він казав, що Сид Гетфілд та Ед Чеймребс погибли в наслідок злочинної змови, в котрій брали участь сталевий трост (Юнайтид Стейтс Стіл Корпорейшен) та ґрупа банкирів Дж. П. Морґана.

Проти Волша виступали другі свідки, закидуючі йому неправдиві зізнання. Адвокат властителів копальних властителів називав сі зізнання виссаними з пальця. Волш відповів, що другі свідки признають усе що він сказав.

Як другий свідок зізнавав Пилип Морей, віцепрезидент майнерської юнії Юнайтед Майн Воркерс оф Америка, котрий взивав комітет сенату, щоби він найшов якийсь спосіб для полагодження скандальних відносин в Західній Верджінії. Він зі свого боку радив комітетови заґварантувати робітникам свободу слова, друку, зорів і орґанізації; запевнити їх, що ніхто не буде їх переслідувати за те, що вони приступили до робітничих юній; захоронити їх перед неюнійними робітниками та загрозами нанятих підприємцями розбишак; знесеннє права компаній удержувати приватних збройних сторожів та платити пенсію публичним урядникам; привернення роботи бувшим робітникам, викиненим через вступленнє до юнії. Як робітники заключать згоду з підприємцями та таких умовах Морей радив щоби комітет іменував головного суддю Ґефта пояснювачем сього умови.

Морей закликав у членів комітету, щоби вони менче руйнували, а більше будували, менче судили і критикували, а більше лагодили та вирівнували непорозуміння.

САЗОНОВ — ПОЛЬСЬКИЙ ГОРОЖАНИН.

Б. царський міністр закордонних справ. Сазонов перебуває тепер у своїх добрах в Дойліді в Польщі. Став він тепер польским горожанином.

ВИКЛИКУЮТЬ КРІЗУ В КРАВЕЦЬКІМ ПРОМИСЛІ.

НЮ ЙОРК, 26. жовтня. — Загально побоюються, що в кравецькім промислі жіночої одежі прийде незадовго до правдивої кризи межи робітниками та підприємцями в наслідок нових заряджень товариства підприємців. Вони постановили завести плату від штуки на місце плати за тиждень, збільшити число годин праці на тиждень та обнижити робітничу плату.

КАРОЛЬ ГАБСБУРГ В НЕВОЛІ НА УГОРЩИНІ

БУДАПЕШТ, 25. жовтня. — Кароль Габсбурґ програв боротьбу з ісвоїми війсками, з якими ішов на Будапешт і дістався до неволі разом з жінкою.

КАРОЛЬ ГАБСБУРГ ХОТІВ ВІДІБРАТИ СОБІ ЖИТТЄ.

ВІДЕНЬ, 25. жовтня. — Сюди наспіли вістки з Будапешту, що Кароль Габсбурґ хотів відібрати собі життє вистрілом з револьвера, але його жінка Зита не допустила до самовбийства чоловіка, взявши його за руку і відібравши револьвер.

КАРОЛЬ ГАБСБУРГ В МОНАСТИРІ.

ВІДЕНЬ, 25. жовтня. — Сюди доносять з Будапешту, що цісар Кароль приняв безумовно услівя, які подиктував йому адмірал Горті, тимчасовий реґент Угорщини.

Його поміщено в бенедиктинському монастирі в Тігані, над озером Пляттен, 50 миль на полудневий захід від Будапешту. Телеґрами не подають, де находиться його жінка.

Британський комішенер в Угорщині мав поспішити до монастира, аби подбати, щоб Карлови ніщо не сталось. Відтам він має бути вивезений кудинде, як кажутьш, в таке місце, відки не міг би плянувати нових проб дістатись на якийсь престол в Середній Европі.

Жінка Кароля, Зита, має дістати свобідний дозвіл вернутись до Швайцарії до дітий.

КАЖУТЬ, ЩО КАРОЛЬ МАЄ БУТИ ВЯЗНЕМ ПОЗА ЕВРОПОЮ.

ВІДЕНЬ, 25. жовтня. — Тут появились чутки, що аліянти мають намір інтернувати Кароля Габсбурга в якімось з країв поза Европою, де не міг би приготовляти своїх плянів до повороту на давній Габсбурський престол.

ЗАПОВІДАЮТЬ ЗІРВАННЄ БРИТІЙСЬКО-ІРЛЯНДСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

ЛОНДОН, 25. жовтня. — В тутешньому ірляндському бюрі заповідають, що завтра (26. с. м.) мож еприйти до зірвання мирових переговорів між Великою Британією й Ірляндією. Причиною непорозуміння еcправа самоуправи Олстеру (північної области Ірляндії), за якою стоять Олстерці і яку підпирають Брітійці, але проти якої виступають Ірляндці, домагаючись єдности цілої Ірляндії.

ЛЄНІН — ПІЗНИЙ ІВАН.

ПРИВЕРТАЄ ПРИВАТНУ ВЛАСНІСТЬ ПО ЗНИЩЕННЮ ВСЬОГО ПРОМИСЛУ, І ПАПЕРОВІ ГРОШІ ТОДІ, ЯК ВОНИ СТРАТИЛИ ЦІЛКОМ СВОЮ ВАРТІСТЬ.

МОСКВА, столиця Московщини, 21. жовтня. — Совет комісарів большевицького уряду сьогодня оголосив декрет (указ), яким скасував перші декрети, котрі наказували реквізицію (поживи, худоби, товарів) або конфіскату приватної власности.

В декреті сказано, що на будуче можна реквірувати лише на приказ совета робітничого і оборони. Натомісць при реквізиції або конфіскаті муситься платити належне відшкодованнє в грошах, означене оціночною комісією.

А конфіскати приватної власности можна переводити лише на наказ суду. Конфіскату можна перевести під услівем, що власникови оставиться хату і средства до життя.

Якщо власники приватного майна не мають окремого дозволу на сю власність, то за сконфіскované заграничні гроші, золото, плятину і дорогі каміні мається заплатити паперовими грішми після вимінного курсу і оцінки фінансової комісії.

ЗАМІТКА. — Як видно, большевики все, що поконфіскували, тепер знов назад привертають. Як перше з їх „декретів" сміялись соціялісти і демократи, то вони їх вязнили або розстрілювали, а тепер признають їм рацію, а самі висміюють свої комуністичні декрети новими декретами, котрі ті комуністичні декрети касують.

Така то доля всіх фантастів і їх фантазій. Касували приватну власність, але не скасували і тепер її привертають назад, бо може їм стати в пригоді, може їх в біді підгодувати. Касували гроші, а тепер їх наново привертають, бо можуть їм стати в пригоді. Тільки з грішми біда — їх годі указом привертати.

ҐОРКИЙ ВЖЕ ВТІК З РОСІЇ.

ГЕЛСІНҐФОРС, столиця Фінляндії, 24. жовтня. — Максим Ґоркий, славний російський писменник, вперве від часу революції, покинув Росію і живе тепер на передмістю Ґелсінґфорсу. Він виглядає дуже збідований і схорований і тяжко кашлає. Від політичних інтриґ цілком усунувся. Каже, що хотів би ще попрацювати для ратовання вмираючої науки в Росії.

ДИМІСІЯ АШКОНАЗОГО.

З Женеви приїхав до Варшави Ашкенази, представник Польщі в С. Н. Ашкенази подається до димісії, а його обовязки в Союзі народів обійме Ольшевскі. На засідання Союзу народів в справі Шлеску їде також міністер закордонних справ Скірмут.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorised July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГАЛИЦЬКІ ВШЕХПОЛЯКИ ПРИЗНАЮТЬ ЛИШЕ „БОЛЬШЕВИЦЬКУ УКРАЇНУ".

Обмірковуючи польсько-советські взаємини, орган львівських вшехполяків „Слово польске", спиняється також над відношенням до радянської України і пише:

„Виїзд польського представника на радянську Україну треба вважати за прояв доброї волі польського уряду при виконуванню мирових постанов. Щоправда, здаємо собі справу з фікційної ролі того другого посольства з „совдепії", що удає федерацію, а в дійсности сильнійше і безоглядніше сцентралізована ніж царська Росія, як і не меньше із збільшення комуністичної пропаганди у Варшаві по приїзді Шумського, делеґата радянської України. З політичних і дипльоматичних взглядів вважаємо навязанне офіціяльних взаємин з радянською Україною за поважний атут в наших руках. СЕЙ АТУТ ПОВИНЕН БУТИ ЯК НАЙКОНСЕКВЕНТНІЙШЕ ВИКОРИСТАНИЙ НАШОЮ ДИПЛЬОМАТІЄЮ В ЖЕНЕВІ, А ТАКОЖ НА НАЙВИСШІЙ РАДІ, ПЕРЕДВСІМ НА ВИПАДОК ПОНОВНОЇ АКТУАЛЬНОСТИ ПРЕТЕНСІЙ ПЕТРУШЕВИЧА ЧИ ЯКОГОСЬ ІНШОГО САМОТНОГО МЕҐАЛЬОМАНА ДО СХІДНО-ГАЛИЦЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ". УКРАЇН ПРЕЦІНЬ НЕ МОЖЕ БУТИ КІЛЬКАДЕСЯТЬ, ОТЖЕ ПЕТРУШЕВИЧА, СКОРОПАДСЬКОГО, РАКОВСЬКОГО І Т. Д. Є одна, з нею заключили ми мир, удержуємо видимі, офіціяльні, дипльоматичні взаємини; признали ми її самостійність, а ВЗАМІНУ ЗА СЕ одержали ми найформальнійше і найторжественнійше в Ризі 18. марта с. р. СТВЕРДЖЕННЄ ПРИНАЛЕЖНОСТИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ДО РІЧИПОСПОЛИТОЇ, приняте до відома всіми (?) европейськими державами. Твореннє нових українських „гомункулів" перечило би правно витвореному фактичному станови, а також ратифікованому соймом і антантою дораджуваному офіціяльно риському договорови".

Вшехполяки все були русофілами і царофілами, а України ніколи не признавали ані не признають.

Не диво, що тепер ідуть за московськими большевиками, наїзниками на Україну, котрі на Україну прийшли з наміром грабежі і нищення українського національного руху.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕТРУШЕВИЧ ДО УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ.

ДО УКРАЇНЦІВ КАНАДИ!

Коли Ви Дорогі Брати і Сестри покидали свою Галицьку Батьківщину, вибираючись в незнані Вам тоді простори Канади, то багато з нас думало, що Ви станете пропащі для своєї давної Батьківщини і свого народу.

Та отсі побоювання не здійснилися. Ви остали вірними синами українського народу, та осівши на землях Канади нетільки задержали свою народність, але там еще скріпились, створивши ряд питомих орґанізацій і інституцій, та поставивши на їх сторожі свою власну українську пресу.

Але й найбільші прихильники еміґрації не надіялись сего, що колись прийде пора, коли до Вас звернеться Ваша первісна Вітчина в найтяжчих часах о поміч!

Тимчасом ми сьогодня є вже живими свідками цеї події!

Давна Ваша Батьківщина пересилає Вам своє поздоровлення й глибоку та сердечну подяку за те, що Ви в сій для українського народу рішаючій хвилі, станули під прапором ідеї самостійности Галицької Держави, за яку стільки нашої крови ллється в Старім Краю, — що Ви станули однозгідно в один український фронт та устами Вашого міністра п. Догерті заапелювали до представників цілого світа зібраних в Женеві, щоби вони допомогли визволити дорогу Галицьку Батьківщину з неволі ляцького наїздника.

Ваш братний зазив, відніс повний успіх. Збір представників на Союзі Народів в Женеві, 27. вересня с. р. станув по стороні нашого справедливого домагання та звернувся до Найвисшої Ради — себто до того представництва, в якого руках лежить доля нашої Вітчини, — щоби вона в найкоротшім часі нашу справу справедливо вирішила.

Отся Ваша допомога Галицькій Вітчині увійде на сторінки нашої історії визвольних змагань.

Ваш високопатріотичний крок додав духа Вашим Браттям й Сестрам в краю та завзяття до дальшої боротьби.

Там впали вже перші стріли у престольнім нашім городі князя Львова, звернені проти польського наїздника.

Дорогі Брати і Сестри! Ми кріпко віримо, що видержимо у тім тяжкім бою, — бо вже наближається час свободи й незалежности Галицької Землі! А Ви не забувайте далі про нас. Підмагайте нашу справу аж до побіди над ворогом, та кличте Ваших Братів і Сестер у Злучених Державах, щоби вони також пішли смілим кроком за рідний нарід та устами свого правительства у Вашінґтоні заговорили в обороні нашої справедливої справи.

Ще раз щиро дякуєм в імени всего українського населення Галицької Землі і нашого народнього парляменту: Української Національної Ради та нашого Уряду.

Відень, 5. жовтня 1921.

Др. Евген Петрушевич в. р.
Президент Української Національної Ради Галицької Републики.
Др. Кость Левицький в. р.
Уповновласнений Уряду для Справ Закордонних, Галицької Републики.

ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ — ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ.

(Від власного кореспондента).

Коли теперішнього польського премєра Поніковського, ректова варшавської політехніки, покликано на становище премєра, — польська преса пригадала, що Поніковський, се заслужений просвітний діяч, який за російського панування у тайнім підземеллю працював для просвіти польського народу.

Се — одна картина. Поляк, який за російського панування працював у тайнім підземеллю для просвіти польського народу, се національний герой, якого величає польська преса.

А ось — друга картина:

Дня 21. вересня у Львові польські полісмени привели на поліцію д-ра Василя Щурата, якого польська поліція підозріває, що він є ректором тайного українського університету, який мусить ховатися в тайне підземелля від ока польських властий. Від д-ра Щурата вимагали, щоб він виявив орґанізацію українського університету. При тім звернули його увагу на те, що він має щастє, що живе в „культурній і великодушній Польщі", бо „за такі річи в Румунії бють в шкіру". Так сказав йому сам директор поліції. В кінці прочитано д-ру Щуратови рішеннє поліції, в якім сказано, що поліція забороняє йому, д-ру Щуратови орґанізувати наукові курси і взагалі які-небудь студії з університетським характером та що на випадок не послуху всі учасники такої орґанізації будуть потягнені до відповідальности.

Дня 22. вересня польська поліція перевела в д-ра Щурата, в „Академічній Громаді" і в виділових „Академічної Громади" дуже острі ревізії, шукаючи за документами про орґанізацію тайного українського університету. Кількох студентів арештувала.

Дня 23. вересня польська академічна молодіж устроїла на львівськім університеті збори, щоб обговорити справу 1) українських університетських курсів і 2) приниманнє не-Поляків до львівського університету.

Сі збори польської академічної молодіжи відзначалися **крайною ненавистю** до українського народу. Прим. один з промовців говорив, що „нарід пастухів і конокрадів", яким є Українці, можуть мати що-найбільше право до народньої школи, а не до університету. Пару промовців з соціялістичної ґрупи, які вказували на те, що лекше буде спольщити Галичину, коли Українців не буде дражнитися, збори висвистали. Так само одного промовця, який звертав увагу на те, що можна і про ворога говорити в культурнійшім тоні.

До сього україножерного настрою зборів достроївся і ректор університету, відомий польський поет, Ян Каспрович, який в молодих літах товаришував з нашим Франком. Видно, на старість вивітріли з його голови й серця всі гарні ідеї „юних днів, днів весни", бо говорив, як запеклий ворог українського народу. Між ин. сказав, щоби польська молодіж не непокоїлася, коли університет **про людське око, для заграниці** мусіти-ме зробити ніби-то якісь уступки Українцям, бо в дійсности сенат уже буде дбати, щоби польський характер університету не був нарушений.

По промовах, повних страшної ненависти до українського народу, збори рішили, що до львівського університету можуть бути приняті тільки ті особи, які викажуться, що є громадянами Польщі, а з чужинців громадяни заприязнених держав. Громадян Польщі, які не є Поляками, можна приймати тільки такий процент, який процент творить дана народність у польській державі.

Що-до українських університетських курсів збори стали на тім, що є се справа поліції, яка має обовязок до ніяких українських університетських курсів недопустити.

В звязку з сими ухвалами польської академічної молодіжи польська преса зазначує, що **правний** стан принимання до львівського університету не підлягає ніякій зміні, бо міністерство просвіти **не змінило** свого розпорядку, на основі якого доступ до університету мають тільки польські громадяни, які сповнили обовязок військової служби в польській армії.

* * *

Отже до львівського університету українській молодіжи вступ далі замкнений, бо-ж українська молодіж ніколи не заявиться громадянами польської держави, а так само ніколи не згодиться на загарбаннє львівського університету Поляками.

Українські наукові товариства хотіли зорґанізувати для української молодіжи університетські курси за дозволом польських окупаційних властий, але на се не дістали дозволу.

Осталося Українцям, щоб дати науку своїй молодіжи, зорґанізувати **тайно** український університет.

Одначе й на сей тайний український університет польська окупаційна власть хоче наложити свою важку руку, робить ревізії, арешти, слідства, а поважному українському вченому, голові Наукового Товариства ім. Шевченка, чоловікови, який має над 50 літ, д-ру Щуратови, якого підозріває, що він є ректором українського університету, грозить „биттем в шкіру".

Під польським окупаційним режімом змаганнє ґалицьких Українців до науки є злочин!

Чи може бути яркійша характеристика того режіму?

Чи се жорстоке, варварське поведеннє польської окупаційної власти не кричить до неба, щоби з української Галичини усунути польську окупацію і привернути краєви незалежність?

А держави антанти, хоч признають, що Польща не має до Галичини ніякого права і знають усі окупаційні злочини Польщі, спокійно приглядаються, як Польща винищує український нарід.

Доки вони будуть мовчати?

Гайдельберґ, 26. вересня 1921.

Др. Михайло Лозинський.

ОСТАННІ ВІСТИ З УКРАЇНИ.

Вибиваннє „продналога". — Большевицька господарка. — 500 рублів за шклянку води. — Терор і контртерор. — Чорношличники. — Доля Махна.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Останні відомости, одержані тут з України, подають кілька нових подробиць з тої кривавої книги, що зветься боротьбою українського народу з большевицькою окупацією.

Вибиваннє „продналога" (харчового податку) провадиться на Україні всіма можливими й неможливими способами. „Український головнокомандуючий" Фрунзе хвалиться, що **„червона армія бере найживійну участь у харчовій кампанії на Україні.** На підмогу „продкомам" (харчовим комітетам) кинуто низку червоних частин, щоб натискати, коли затримується видача „продналога" й щоб охороняти хлібні склади"... Та се не дуже помагає, й „Правда" пише, що **треба карати волостних і сільських війтів за недбалість і саботаж, які ведуть до млявої сплати „продналога" на Україні.**

Отже з одного боку — „найживійша участь" і „натиск", а з другого — недбалість і млява сплата. Котра з цих двох сил переможе? Очевидно, остатня, бо військовою силою можна зробити все — не можна лише нею господарити.

А яка та большевицька господарка на Україні — це показують свіжі відомости про стан річей у ріжних галузях української промисловости. **Водяний транспорт на Дніпрі** прийшов до цілковитого занепаду. Ще в 1918 р. було на Дніпрі 800 великих барок та 200 пароплавів; нині залишилось 75 барок і щось з десяток пароплавів — решта потонула, згоріла або невідомо де зникла.

Катастрафічне становище в Донецькім басейні навело нарешті большевиків на думку покликати до справи чужоземних капіталістів. Питаннє лише в тім, чи підуть чужоземні капіталісти працювати на большевиків? Бо з большевиками ніколи не можна бути цілком певним, кого вони помилують, а кого пішлють хробаків годувати. А поки ті чужоземні капіталісти прийдуть, цей найбагатший у світі гірничий край конає в смертних муках. Пять великих метаморґічних фабрик стоять зовсім. Сім фабрик працюють лише в поодиноких відділах. Тільки три фабрики з загального числа 15 працюють сяк-так, але виконують лише 27% проґрами.

3. місяця березня перестали вироблятись нові льокомотиви, з місяця квітня — нові ваґони. Юзівська домна була пущена в початку червня, й це зробило величезне враженнє: подумайте но, й ми можемо не тільки припиняти, але й пускати в рух! Та через півтора місяці вона таки мусіла стати, бо... не було вугля! А того вугля під самим боком — цілі величезні шари... Але, як каже офіціяльний большевицький звіт — **„частина копалень є засуджена на затопленнє".** А решта? Їх треба почасти віддати в аренду, а що залишиться — те знов доведеться **„з обережністю затопити"**...

Хоч праця, як бачимо, посувається не дуже весело, проте робітники накладають головою під комуністичною владою, як і за „добрих старих часів" під владою приватних капіталістів. У кінці минулого місяця вересня на одній шахті Юзівського району счинився вибух, причім **забито 15 і поранено 36 робітників.** Та коли ранійше робітники ставали жертвою якоїнебудь катастрофи, то їхні родини принаймні діставали якусь поміч, якесь забезпеченнє. А тепер? Знова-ж, ранійше була праця, був заробіток, щось добувалось і продукувалось. А тепер? Марні жертви марного часу!

Як знаменито большевики господарюють, це видно між иншим з такого прикладу. **В Одесі шклянка води тепер коштує 500 рублів,** бо міський водотяг вже від кількох місяців зіпсувався, а большевицька влада не є в стані його полаґодити. Поки ріжні большевицькі установи з цього приводу переписуються між собою й виясняють, кому належить братися до полагодження водотягу, ціле величезне місто гине від згаги, й вода продається на шклянки.

„Червона армія бере найживійну участь", — мовляв товариш Фрунзе. Так, що до „найживійшої участи" в приборканню ріжних повстань і ліквідації змов, то тут большевицька влада на Україні проявляє далеко більше хисту й запопадливости, ніж на полі господарчім. Останні тижні знова принесли **низку розстрілів і арештовань. Розстріляно 63 душі в Одесі, 39 душ у Києві.** Вчора, дня 9. жовтня берлінська українська кольонія молилась тут на братській панахиді за „убієнних і життє своє за рідний край положивших" рабів Божих Григорія, Івана, Федора та инших... Що нам тут, на еміґрації, лишається иншого, як не молитися та в безсилім обуренню кликати до Бога пімсти!

На Україні моляться також, але там, крім молитов, люде мають ще до того свячені ножі, добрі шаблі й меткі рушниці. Оповім тут дві пригоди, які сталися недавно на Волині. В районі Острога заночував у лісі відділ червоноармейців; на відділ налетіли „невідомі партизани" й **чотирьох червоноармейців застрілили.** Шукали-шукали потім за „невідомими", але від них вже й сліду не лишилося.

Друга пригода сталася в місточку Ізяславі, також на Волині. Одного гарного дня до місточка приїхали 15 вершників, убраних у все чорне. Коні, зброя й одежа — все було в них гарне й добре. Вершники поїхали до місцевої „чрезвичайки". Побачивши їх, чекисти й вартові порозбігалися. Та чорні вершники встигли зловити **трьох чекистів і на місці їх розстріляли.** Потім вони випустили на волю всі політичних вязнів, замкнених при чрезвичайці. Спаливши ще всі папери чрезвичайки, вершники спокійно виїхали з місточка й без сліду зникли.

То тільки поодинокі виступи, але надходять звістки, що **на Україні заноситься й на щось більш серіозне.** В околиці середного Дністра мав десь зявитись цілий **„білий корпус",** і вже одна чутка про се нагнала на большевиків великого страху.

У наймолодшій і найновійшій частині України — Кубані — народні повстання набрали останніми часами таких розмірів, що місцевий краєвий „совет" був змушений оголосити **амнестію всім, хто зі зброєю в руках виступав проти центрального уряду та місцевих влад.** Не помага отже „найживійша участь червоної армії", й доводиться звертатись до мирних заходів. Та кубанські козаки знають ціну большевицьким амнестіям і на гачок себе зловити не дадуть.

Щось незрозуміле й досі ще у всіх подробицях не вияснене сталося з відомим **„батьком Махном".** Чотирі роки тримався Махно на Україні, не визнавши ні Скоропадського, ні Петлюри, ні Денікина, ні большевиків. Невже большевикам тепер пощастило його зліквідувати? Сами большевики розголошують по цілому світу, що вони розбили головні сили Махна й примусили самого „батька" втікти разом з 120-ма товаришами на румунську територію. В звязку з цим большевицький уряд має післати румунському урядови ноту з вимогою, щоб Махна було видано. Нині з Риги надходить відомість, ніби румунський уряд вже й відповів на ту ноту, згоджуючись видати Махна в тім випадку, коли большевицький уряд зобовяжеться не покарати його смертю.

Ціла ся історія видається дуже підозрілою, й то не є виключеним, що всі чутки про обмін нотами з Румунією в справі видачи Махна — одно тільки большевицьке шахрайство. Боьшевики вже не раз брали світову опінію „на бас" в українських справах; можливо отже, що і в цім випадку вони трохи „випереджують події". В кождім разі не є виключеним, що слід Махна ще відшукається, й не в Румунії, а на Україні.

Берлін, 11. жовтня.

Радянин.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Н., Манчестер, Н. Й. — Дуже нам дивно, що Ви не бачите в кождім числі „Свободи" тої пригадки, що безіменних дописий ми не друкуємо. Чи Ви часом не належите до „впертих Русинів"?... Будьте так добрі і прочитайте собі хоч один раз ту редакційну замітку, яка знаходиться в рубриці „Дописі", зараз під самим титулом.

РОЗМОВА.

За цариці Катерини,
Десь там в Могилеві,
Показує Лях на мапі
Польщу Москалеви:

— Ото, серце, наша Польска!
Ляшок промовляє:
Попатшай се, серце моє, —
Як се тобє здає?

Але Москаль подивився:
„Да што ваша Польща!
Да у нашей Катеріни...
Тово... будеть больше!"

Степан Руданський.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим повідомляєся тих членів У. Н. Союза, котрі вписали свої діти до Діточого Департаменту У. Н. Союза на обезпеченнє і вичікують одержання діточих членських грамот, що правна форма цих грамот щойно вирішується державними властями і текст тих грамот не є ще викінчений.

Як лиш діточі грамоти відповідно до реформи будуть зладжені і видруковані, то сейчас випишеться їх і розішлесь по тих відділах при котрих засновані є діточі департаменти, для доручення тим членам, що вписали свої діти вже по приняттю реформи а до виміни за старі діточі грамоти тим членам, що їх діти були вписані до Молодечого Союза ще перед заведенням реформи. Таким чином всі члени Молодечого Департаменту У. Н. Союза отримають нові грамоти, так як того вимагає закон.

Отримання цих грамот неможна надіятися скорше як з початком 1922-го року. О висилці повідомиться інтересованих у свій час осібно.

Дано в Джерзи Сіті, 25-го жовтня, 1921.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ У. Н. СОЮЗА:
І. Каштанюк, гол. рек. секретар

ВІДГУКИ ЗАМАХУ ФЕДАКА.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Становище Федака.

Степана Федака поміщено в окремій камері, де відбуваються допити.

Поліція вживає всіх заходів, щоб не дати йому втікти. Їсти приносять йому родичі. Хто приносить страву, той мусить у присутности представників влади сам покуштувати її, бо бояться, щоб Федака не отруїли.

Нові ревізії та арештовання.

Дня 29. вереня у Львові арештовано **двох сестер Будзанівен.** У звязку з цим арештовано **польського поручника Маріяна Вишневського.** У Винниках, коло Львова, арештовано **бувшого старшину української армії Куриловича.**

Дня 1. жовтня арештовано **абітурієнта Володимира Бачинського.**

Дня 2. жовтня арештовано в Старім Самборі **адвокатського конципієнта д-ра Федака.** Того-ж дня переведено нову ревізію у **студента Ярослава Чижа,** причім забрано ріжні рукописи.

Дня 3. жовтня арештовано **студента-техніка Романа Зеленого і його брата.** Того-ж дня приведено до Львова арештовану на провінції **студентку Залужну.** Рівночасно переведено **ревізію в помешканні редакції закритого „Укр. Вістника" та в мешкан іредактора тої часописи Федорцева.**

Дня 4. жовтня переведено ревізію у **студента Евгена Янкевича;** по переслуханні в поліції його випущено.

Дня 5. жовтня арештова **студентку Софію Панкевич.**

У самім Львові досі заарештовано понад 15 осіб. У всіх арештованих поліція допитується, чи не належали вони до таємної організації **„Кум"** (Комітет Української Молодіжи"), яка нібито мала зорґанізувати замах Федака.

Ревізія у проф. В. Щурата.

У голови Наукового Т-ва ім. Шевченка проф. В. Щурата переведено нову ревізію ,яка тривала від 7 до 11 год. вечора.

Заборона „Батьківщини".

Львівська дирекція поліції закрила український тижневик „Батьківщина", який висилався читачам закритого „Українського Вістника".

Знущання над українським памятником.

Читачі „Свободи" напевне знають, що в селі Чорний Острів, повіту Бібрка, місцеві селяне вже давно приступили до будови памятника в честь забитих українських стрільців, що пали в боях з Поляками. Свого часу наробила великого шуму заборона відкриття того памятника, причім польська влада не допустила навіть священика до посвяти памятника. Згодом місцева влада силою зняла з памятника таблицю з перечисленнем імен поляглих і хотіла навіть розібрати цілий памятник. Та комітет по збудуванню помятника добився приказу зі Львова, щоб памятника не сміли руйнувати.

Кілька днів по замаху Федака польські жовніри, розсташовані в околицях Чорного Острову, **підкопали вночі фундамент памятника, підважили його, впрягли в ланцюги девятеро коней і цілком розвалили памятник. Комінний хрест, що вінчав цілу будову, впав на землю й розбився.**

На шум збіглися селяни й стали питати, за-що руйнуеться памятник. На те польські жовніри відповіли:

— Це вам за атентат у Львові!

Слідство.

Слідство про замах Федака провадиться далі.

До Варшави виїздили для переслухання Начальника Держави Пілсудського слідчий прокуратор Анґельскі і протоколіст др. Торосевич. Переслухання Пілсудського відбулось у Бельведері.

10.X.21. Р—н.

ТРАҐЕДІЯ.

Подаемо нашим читачам дві сконфісковані в цілости передовиці львівського „Українського Вістника" (ч. 197. з 28. вересня і ч. 198 з 29. вересня). Вони були — як пише польська преса — останньою притокою до завішення „Українського Вістника", який припинив свою появу на 198. числі. Осудіть самі, защо Ляхи закнеблюють нам уста, забороняючи всю українську незалежну пресу в Галичині. — **Редакція.**

(Сконфіскована стаття „Українського Вістника").

Львів, 26. вересня 1921.

Неділя 25. с. м. глибоко вримовірно і грядучих поколінь. Під львівським ратушем, де тільки що покінчився офіціяльний обід в честь начальника польської держави Пілсудского, який зїхав до столиці Східної Галичини, щоби посвятити її на ґрандіозний осередок польської торговлі,—по завішенню польського орла на ратуші! — впали три револьверові стріли, скермовані до самоходу нач. польської держави. В самоході сиділи начальник Пілсудскі і шеф новокреованого львівського воєводства Ґрабовскі. Стріли віддав молодий ентузіяст, старшина української галицької армії — степан Федак і спрямовував їх, я сам заявляє, не в грудь голови польської держави, тільки направляв їх на виконавця польської влади у Східній Голичині, п. Ґрабовского.

Ціла ця подія має глибоко трагічний підклад, трагічний є її хід і певно трагічним буде її завершенне. Та зміст траґедії не заключається в самих стрілах. Колиб така подія лучилася до війни, то певно вона в цілім світі викликалаби відповідну реакцію, все одно, чи додатню, чи відемну, чи спочутливу в сторону котрої-небудь з дієвих осіб цеї траґедії. Одначе в нинішних часах, коли міліони й мілярди вистрілів на всіх полях Европі і майже у всіх частях світа пробивали й пробивають повітряну масу, коли ллеться кров в горожанських війнах і політичних переворотах, коли тим або иншим способом спускається ріки кров з міліонів людей, ця подія є теж кільцім того ланцюха, що називається епільоґом війни і її наслідків у формованню нових державних орґанізмів.

Перший міністр Великої Британії Льойд Джордж в одній із своїх політичних промов зазначив, що покликані завдяки перемозі антанти до державного життя народи виявили, що є хорі страшною недугою: пожерливим шовінізмом і діспропорціональним до своїх сил імперіялзмом. Що так справді є, це ми маємо нагоду не тільки обсервувати, але й переносити на собі. Недільна подія являється отже реакцією на ту хоробу, про котру згадував Льойд Джордж.

Спинімся на дієвих особах траґедії! З одного боку виступає молодий ідейний ентузіяст, Степан Федак. Прекрасно вихований одною з найільш інтеліґентних родин нашої землі, син невтомного діяча, високо гуманної людини, що вже три роки докладає всіх зусиль, щоби гоїти народні рани, завдані страшним лихоліттєм, він, цей ентузіясть в 14. році життя бере кріс в дитячі руки і вступає до Українських Січових Стрільців, щоби боротися за рідний край. Опісля хоче ще краще образуватися у воєнних науках, щоби їх віддати на користь свого народу, і вступає до військової академії. Та скоро тільки народ Галицької Землі повстав до бою за свободу, він кидає школу і йде на криваве поле. Тут бється все в перших рядах, так що навіть в офіціяльних комунікатах підносять його геройські вчинки. Прийшлося йому згодом ділити долю галицької армії. В боротьбі з большевиками він був ранений. Боровся на всіх фронтах проти ворогів визвольних змагань українського народу, все маючи перед собою один всеукраїнський ідеал: Вільна, борна, незалежна Україна! І щох? По безчисленних трудах, по ранах на тілі і на душі вертає він у рідну країну і бачить її в тяжкім пониженню і неволі, поранену, збідовану. За щож поплило стільки крови, за що впало тільки жертв? Ми можемо уявити собі, що дiялось в душ сього молодого ідейного борця.

З другого боку виступає представник польської влади на нашій землі, котрий, інсталюючись на своїм уряді, заявляє, що українська справа в українській країні є.... отверта. П. воєвода Ґрабовскі не дався ще вправді докладно пізнати на своїм становищі, одначе він персоніфікує собою польську владу із всіми її ріжновидностями, він несе тягар і відповідальність за ту владу. Третьою особою траґедії являється начальник польської держави, котрий є національним героем відродженої Польщі. Він тех боровся за свободу своеї батьківщини, за волю свго народу, він повинен відчувати біль неволений і тртаованих.

І ось в прияві польського національного героя, котрого імя проноситься по цілім світі, котрий репрезентує може ту кращу Польщу, молодий, майже езіменний український герой реаґує на погнобленне своєї батьківщини. І та реакція обявляється стрілами, отже звернення уваги начальника польської держави відбувається при помочі бездушного, але грімкого слова. І в тім заключується ще більший, ще глибший зміст траґедії. Бо що значить цей вистріл? Цей вистріл означує безсильність людського голосу, немічність людської бесіди. Вся наша преса, о скільки на це дозволяє цензура, навіть частина польської преси, цілий думаючий і відчуваючий світ звертає увагу на невиносимий режім у Сх. Галичині, та це не має ніяких наслідків. Недавно не хто инший, тільки д-р Степан Федак, при нагоді свого побуту у Варшаві в справах „Дністра" звертав увагу начальника польської держави Пілсудского, тодішнього президента міністрів Вітоса і всіх инших польських міністрів на ненормальн відносини у Сх. Галичин та льоґічно дедукував, що ненормальні відносини мусять зродити ненормальні вчинки. А сьогодня бачимо, що тим першим виконавцем ненормального вчинку є з волі дієвої Немезиди його власний син.

Недільні стріли повинні приневолити до застанови навіть найбільш божевільних людий, повинні зняти їм полуду з очей, повинні примусити їх глянути широко отвореними очима на дійсний стан річей. Треба зробити підрахунок всіх вчинків, представити собі ясну картину річей і призадуматися над доцільністю екстермінаційної політики та шалом помсти і відплати. Бо одно треба тямити, що тзв. рука справедливости тут за коротка і ніхто ще репресіями і насильством не уладив відносин між народами.

КЛЬОВНИ В ТРАҐЕДІЇ.

(Сконфіскована стаття „Українського Вістника").

Львів, 28 вересня 1921.

Кожда людина, в котрої мозкові комірки не заповнені січкою, розуміє, що недільна подія на львівськім ринку, це справжня, велика і глибока траґедія, трагеія двох народів, котрі ще до недавна стогнали в чужинецькім ярмі, ділили однакову долю чужих рабів і невільників, а котрих положення наслідком війни підпало різкій зміні. Польський народ не тільки став незалежним, державним, але ще й запанував в повнім того слова значінню на середньовіний зразок, між иншим і над українським народом. Зновуж український народ помимо непомірно великих жертв в крови і майні, не тільки не скинув віковічних кайданів, але попав в ще більше ярмо, в ще більше пониження. Отже сутю траґедії є розріз вох діяметральних ситуацій, двох недавно недержавних народів, з котрих один, добувши свободу, пішов по лінії політики своїх недавних гнобителів: пруських юнкрів, російської бюрократії і охрани та австрійської облуди, а крім того воскресив свої — як каже Віткевіч: „міньоне слупи ґранічне" і робить все мохливе, щоби їх закратувати тюремними кратами; а другий дійшов в хуртовині подій до повної свідомости свого рабства і за ніяку ціну не хоче бути рабом, тільки всіми фібрами своєї збірної істоти кричить о право свого століття, о право самоозначення народів.

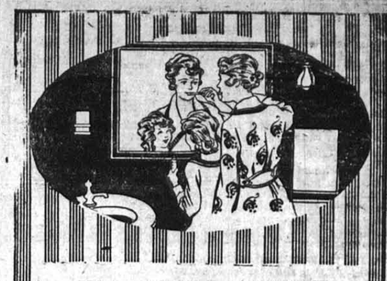
Ріжні можуть бути погляди щодо доцільности чи недоцільности боротьби, одначе мусимо без обиняків пятнувати ту страшну, всесильно розгалужену систему, котра давить, нищить і збиває нашу націю. Зрештою всі засоби політинчої боротьби йшли до нас від Поляків. Наша молодь образувалася на польській революційній літературі, отже морально відповідальними за подібні вчинки є ніхто инший, тількиП оляки, їх культура, їх колишній ідейний світогляд і теперішна ідейно скривлена дійсність. Бож ніхто инший, тільки теперішній начальник польської ержави, Й. Пілсудскі стояв на чолі нелеґального руху в б. Конґресівці, ніхто инший, тільки він проводив боївці колись революційної П. П. С., котра ні тільки метала бомби, але й доконувала звичайних експропріяційних нападів. І тоді серед польського громадянства не було нікого, хто виступив би проти такої акції, хоч Росія не кольонізувала Конґресівки, не творила „жолнєрскіх осад" не нищила культурного дорібку так послідовно і безшабашно, як у нас. Тому мораль мусить бути для всіх однакова; инакше вона перестає бути моралю взагалі.

Траґічний недільний виступ повинен бути моментом для всіх людей доброї волі, для всіх що вміють дивитися, порівнювати, заключати, для мужних мужів, здатних глянути правді в лице і не спустити очей. Але яке розчаровання! Замість того всього маємо нездарних кльовнів в траґедії. А тими кльовнами є польські публіцисти, котрі поширюють тільки нікчемні наклепи, відкликуються до Ґонти, Залізняка і Січинського, малюють спричинника недільних стрілів як пяницю, розпустника і т. п. Найти ширший підклад, важнійший зміст, ядро тієї траґедії в них не стає ні сили, ні знання, ні відваги, ні мужности. Це звичайні нікчемні ліліпути, що капошаться у витворенім ними болоті і грязюці.

Єдиний орґан з цілої львівської польсько преси „Дзеннік Людови" — частинно намагався найти ширший ґрунт, одначе і він зійшов на манівці через наверстовання на ньому шовіністичної ідеольоґії. „Посів ненависти" — називає він свою передовицю з приводу недільної події і — розуміється — ту національлістичну ненависть приписує в пешу чергу Українцям — так, немовби той, котрий нпр. реаґує на грабіж, теж був грабіжником. Не перечимо, що серед нащого громадянства зросло почування ненависти, але тільки як природна реакція проти ненависти і божевілля з другої сторони. В реферованню події „Дзен. Люд". пише: „О скільки можна висондувати опінію українських сфер, то сільське (українське) населення є дуже огірчене способом парцельовання ґрунтів в тій частині краю, з котрого мнимо не можуть користати Українці". Те „мнимо" є доказом злочинної іґноранції панів публіцистів з „Дз. Людового". Вони навіть не знають, що напр. в Познанщині, де істнує кольосальний, прекрасно зорґанізований кольонізаційний апарат (одержаний в спадщині по німецькім кольонізаційнім уряді) із значним земельним запасом, д о т е п е р розпарцельовано, зглядно скольонізовано між місцевих людий 17.000 га, а в Східній Галичині без жадного апарату, без жадного земельміж спроваджених і з. заходу Мазурів 70.000 га, відсуваючи місцеве українське населення, а навіть тут латинників від участи в парцеляції. Як дуже спішиться їм вирвати варстат праці в українського селянина!

Такий стан кльовноватної іґнорації не може бути вічний. Польське громадянство повинно усунути кльовнів від творення публичної опінії, а доручити, цю роботу людям, що почувають свою відповідальність перед народом і його будуччиною.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОПИСІ

(Дописи просяться писати лише на одній стороні паперу і по можности читким письмом. Писати треба пером, а не олівцем. Коли в дописи наводите які імена, то напишіть їх виразно і правильно, щоби не було непотрібного баламутства. Між поодинокими стрічками лишайте доволі місця, щоби можна було вигідно невідповідні слова або лиху стилізацію справити і до друку приладити. Пишіть завсіди щиру правду і не обдурюйте своєї редакції та читачів своєї часописи, бо се приносить народови шкоду, а не пожиток. Правдиве імя і назвиско кождого дописувателя (а також його докладна адреса) мусять бути редакції знані, бо безіменних дописий не береться під розвагу. Хто не підписує своєї дописи своїм правдивим іменем, то на його жадання редакція задержує його правдиве імя в тайні і ніколи та нікому сього не враджує. Як хто не має довіря до своєї редакції, то нехай не висилає до неї ніяких письм. Коли ми віримо своїм дописувателям, то маємо право жадати, щоб і вони нам вірили).

—o—

БЕЙРДФОРД, ПА.

„Рідна Школа".

На благородний поклик Впов. п. Д-ра Демидчука в справі „Рідної Школи" посилаю 3 доляри за місяці: жовтень, листопад і грудень, згоджуючись на проект Всч. о. Пристая, який був поміщений у „Свободі", і буду посилати що місяця по одному долярови на слідуючий, 1922 рік. (Адміністрація „Свободи" передала сих $3.00 д-рови Демидчукови).

Всч. о. Пристай віднісся в своїм проєкті в справі „Рідної Школи" тільки до священиків, а я, яко робітник, думаю, що „Рідна Школа" потрібна цілому громадянству, а не тільки священикам. Я не буду покликувати священиків, аби вони піддержували „Рідну Школу", бо священики є інтелігентні люди і вони знають, що роблять.

Знана це річ, що, як між робітниками є люди, але водяться також пархи, так воно є і між священиками та між всіми иншими клясами суспільности. Такий парх вже мусить мати щось вродженого паршивого і на такого парха хотьби ангельські крила наліпив, він все буде пархом.

Щодо „Рідної Школи" то на мою думку було би найлучше заснувати тут „Товариство Рідної Школи".

Справою „Рідної Школи" повинні занятися всі наші запомогові орґанізації і в тій цили розвинути як найсильнійшу пропаґанду у своїх органах.

Не кождий мусів би давати аж доляра місячно, але десять центів кождий міг би дати.

Приміром У. Н. Союз числить поверх 11.000 членів. Дальше слідує „Провидіннє", „Народна Поміч" і „Згода Братств".

Розуміється само собою, що не кождий мусить дати, але взявши всі висше згадані організації разом, всеж таки можна би стягнути при добрій захоті одиниць яких 10.000 охотників. І так 10.000 по 10 центів місячно — 1.000 долярів — підтримало би хоть вчасти „Рідну Школу".

Відзиваюся передівсім до Вас, Товариші Робітники! Нам найбільше потрібна школа, якщо хочемо видістатися з ярма капіталу. Без школи, без науки нічого не вдіємо, а вічно будемо вючними тваринами ненависного нам капіталізму.

Микола Демчина.

—o—

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Чи має о. Н. Дмитрів рацію гніватися на „Парохіянина"?

Цікаву і дуже гарну статтю помістив у нашій „Свободі" якийсь благородний чоловік, котрий підписався словом „парохіянин". Тою статтею почувся ображений один з наших священиків, о. Н. Дмитрів, і написав у „Свободі" свою відповідь, яка — після моєї гадки — вимагає кілька слів пояснення з боку звичайного українського робітника.

Мене найбільше дивує те, що о. Дмитрів дорікає Редакції „Свободи", що вона відважилася видрукувати статтю якогось-там „парохіянина" і тим неначе зсолідаризувалася з „нападом" сього „парохіянина" на священичий стан.

Хто прочитав статтю „парохіянина" уважно і без упередження, сей мусить признати, що автор тої статті не зробив найменьшої кривди ані о. Дмитрову, ані його собратам. Слушність піднесених „парохіянином" замітів на адресу нашого духовенства зрозуміла як слід Редакція „Свободи" і тому — в імя загальної справи — вона сю надіслану статтю помістила. „Свобода" є орґаном У. Н. Союза і тому кождий член сеї організації повинен мати до неї приступ, якщо тільки він придержується того народного напряму, який обстоює ся часопись. Коли „Свобода" має бути справді народною ґазетою (а за таку ми всі її уважаємо), то вона повинна відноситися з однаковою мірою і до „попа" і до „хлопа". Вільно написати „попови", що український „хлоп" не сповняє своїх народних обовязків, то вільно також сказати „хлопови", що український „піп" не робить того, що він обовязаний робити для свого народу. Коли наші „попи" і „хлопи" будуть себе взаїмно контролювати і критикувати (але без злоби!), тоді вийде з того для нас усіх велика користь, бо кождий буде бачити ясно, що наші „попи" і „хлопи" є членами тогосамого народу і одні других підпомагають у благородній народній роботі. Так воно робиться в старім краю і так треба робити тут, здалека від рідної землі.

Коли „парохіянин" закидає нашому духовенству, що воно ставиться до нашої національної позички холодно, то сього ані о. Дмитрів, ані ніхто инший не годен заперечити, бо свідоцтвом у тій справі можуть бути лише **діла**, а не **слова**. Є на нашій американській Україні характерні і патріотичні священики, але є і такі, котрі наносять ганьбу свому духовному станови і встид свому народови. Заслуги перших підніс „парохіянин" і дав їм відповідний „кредит", а до других він звернувся з ласкавими словами і просив, аби вони в такий важний для нас час станули на висоті свого високого післанництва. За що-ж тут гніватися, отче Дмитрів?

Ми всі, українські робітники, стараємось о те, щоби між нами не було ані одного такого, котрий не купив би свого Бонду Свободи. А чомуж не стараються о такусаму солідарність у тій справі наші священики? Чи може вони гірші від простих „руських Іванів"?...

Жалується о. Дмитрів, що наш нарід взиває своїх душпастирів до проводу в народній роботі, але за ту роботу не дає їм ніколи ніякого признання. Чи воно так справді є, я тут не буду спорити (численні факти заперечують мірковванню о. Дмитрова), але зазначу з притиском, що наш нарід дійсно проводу свого духовенства потребує. А коли би навіть лучилося таке, що якийсь нерозумний або побаламучений злими людьми простачок хляпне язиком згірдливе слово на адресу священика-патріота, то дотичний священик повинен тому дурневи вибачити (він же смиренний слуга Божий!), або (в найгіршім разі) його зпоміж добрих людий усунути, бо священик працює не для одиниць, але для цілого народу.

Щодо того, що священики є на случай недуги чи на старість незабезпечені, то о. Дмитрів повинен знати, на що істнують на світі ріжні асекураційні товариства. Здоровий чоловік працює не лише на те, щоби з дня на день жити, але також на те, щоби забезпечити себе і своїх рідних на лиху годину. Вимагати від якоїнебудь парохії, щоби вона оплачувала двох священиків — здорового і хорого, ніхто не може, бо такі „добродійства" в Америці ніде не практикуються. Робітник працює в фабриці ціле своє життє, а як занедужає, або стратить силу до праці, то мусить обмежитися на свою власну поміч. Правда, нераз людяний фабрикант дасть йому з ласки пару долярів, але з подібної „ласки" не годиться користати українському священикови...

Коли о. Дмитрів думає, що чеський нарід не критикує тих своїх священиків, котрі не сповняють як слід своїх народних обовязків, то він милиться. Загляньте до чеських ґазет, то переконаєтеся, скільки там „каміння" кидається на недбалих чеських духовників.

А називати щирі слова „парохіянина" простою денунціяцією на священиків — се вже найвисший вершок „цивільної відваги", о. Дмитрів! Хибаж Ви можете доказати „парохіянинови", що він є ворогом духовенства, коли він у чемний спосіб накликає се духовенство до праці народної? Ні, о. Дмитрів! „Парохіянин" мав цілковиту рацію у своїй статті, а „Свобода" мала рацію сю статтю помістити.

Микола Маличишин,
член 164 від. У. Н. Союза.

—o—

НОРТҐЕМПТОН, ПА.

Театральне представленне.

Заходом тов. Читальні „Просвіти" ім. Івана Франка відограно тут в неділю, 25. вересня б. р., о годині 7.30 вечер величаве представленне „Мімста за кривду" (драма в 5. діях, а в 6 відслонах). Се представленне відбулося в ново збудованій Українській Галі при Нюпорт евені в Нортґемптон, Па. Ся штука є дуже цікава і поучаюча, ще з часів панщини, як то пани дідичі знущалися над нашим українським народом у старім краю.

З цікавости на так велике і гарне представленнє, якого в тих околицях ще ніколи не відограли, прибуло споре число Українців місцевих і з Алентавн та з околиці. І Американців було кільканайцять.

Щодо аматорів то всі вивязалися зі своїх роль дуже похвально. Ніхто не сподівався, щоби люди, котрі роблять по фабриках і не мають часу добре відпочати по роботі, могли так знаменито писатися на сценічних дошках. Але добра воля і щира охота чудес доказують...

Чистого доходу було $101.35 і ті гроші віддалося на ново збудовану церкву.

Се представленне може послужити доказом, що ми тут у Нортґемптон не спимо, але працюємо. А Вам, Гості, котрі так численно до нас прибули, щире спасибіг. Я вірю, що Ви були задоволені з того так великого представлення і що на друге ще в більшім числі прибудете.

Стефан Кудрик.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".